

دروغ گفتن در اسلام یکی از گناهان کبیره است که در نزد خدا بسیار نهي و منفور شده است. دروغ گفتن يعنی گفتن اخباری که برخلاف واقعیت و نادرست است. در قرآن درباره دروغ و رذالت آن آیات بسیاری وجود دارد که با استناد بر آن ها می توان به خشم پروردگار درباره دروغ پی برد. خداوند در قرآن، دروغ را **سرچشمه تمام بدی ها و گناهان خوانده است** و فرد دروغگو جزو منفورترین بنده ها در نزد خداوند است.

دروغ در قرآن - آیات و احادیث درباره دروغ

در این قسمت به مرور چندین آیه و حدیث درباره دروغ می پردازیم:

سوره توبه آیه 77:

فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ:

«اعمال آنها نفاقی در دلهايشان تا روز قیامت ایجاد کرد، به خاطر اینکه عهد خدا را شکستند و به خاطر اینکه دروغ می گفتند.»

سوره صف:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ

«ای کسانی که ایمان آورده اید چرا سخنی می گوئید که عمل نمی کنید؟ نزد خدا بسیار موجب خشم است که سخنی بگوئید که عمل نمی کنید.» "آیه دوم"

بی اعتباری فرد دروغگو از منظر حضرت علی (ع):

سزاوار است که مسلمانان از دوستی و برادری با دروغگو اجتناب کنند؛ زیرا او آنقدر دروغ می گوید که راستش را هم باور نمی کنند.

فراموشی فرد دروغگو از منظر امام صادق (ع):

«خداوند فراموشی را بر دروغ پردازان مسلط می سازد که انسان علاوه بر اینکه لازم است خود از دروغ گفتن بپرهیزد بایستی از همنشینی و دوستی با افراد دروغگو خودداری کند.»»

مرتب‌ه گناه دروغ از منظر حضرت محمد (ص):

«آیا شما را از بزرگترین گناهان خبر ندهم؟ بزرگترین گناه شرک به خدا و درفتاری نسبت به پدر و مادر و دروغ گفتن است.»»

دلیل دروغ گفتن براساس قرآن

در علم روانشناسی و در منطق، دروغ گفتن دلایل متعددی دارد، اما ما قصد داریم در این بخش دلیل دروغ در قرآن را بررسی نماییم.

با استناد به آیات قرآن و احادیثی که وجود دارد، **تنها کسانی دروغ می گویند که به خداوند ایمان ندارند.**

فرد دروغگو در نزد خداوند بنده ای حقیر است و ریشه دروغ نیز همین حس حقارتی است؛ فردی که حقیر و بی عزت باشد، خیلی راحت تن به دروغ داده و به فردی دروغگو تبدیل می شود. دلیل دیگری که فرد را مجاب به دروغ گفتن می کند، تامین اهداف و مقصود است که دروغ راحت ترین وسیله نامشروع رسیدن به اهداف به شمار می آید.

پس به طور کلی می توان گفت: سرچشمه دروغ نیز گاهی به خاطر ترس از فقر، پراکنده شدن مردم از دور او، از دست دادن موقعیت و مقام و زمانی نیز به خاطر علاقه شدید به مال و جاه و مقام و ... است که شخص از این وسیله نامشروع برای تامین مقصود خود کمک می گیرد.

با استناد بر آیات قرآن، سرتاسر جهان هستی براساس صداقت، صراحت و حقیقت آفریده شده است و تمامی خلقت و طبیعت خداوند بر حقیقت و درستی استوار شده است.

پس در مقابل این حجم از صداقت و حقیقت، دروغ و دروغگو یک ظلم و یک ظالم است که حق و باطل را وارونه جلوه می دهد

و حقیقت را به گونه ای دیگر بیان و با سخنان کذب موجب خشم خداوند می شود.

چرا دروغ در قرآن به شدت نهی شده است؟

خداوند در قرآن، دروغ را دلیل اصلی تمام گناهان و زشتی ها خوانده است. همانطور که امام حسن عسگری در این باره می فرماید: «تمام پلیدی ها در اتاقی قفل شده است و کلید آن دروغ است.»

من باب همین موضوع در روایتی از امام باقر (ع) آمده است:

«ان الله عز و جل جعل للشر اقفالا، و جعل مفاتيح تلك الاقفال الشراب، و الكذب شر من الشراب

خداوند متعال برای شر و بدی، قفل هایی قرار داده و کلید آن قفل ها شراب است (چرا که مانع اصلی زشتیها و بدیها عقل است و مشروبات الکلی عقل را از کار می اندازد) سپس اضافه فرمود: دروغ از شراب هم بدتر است.»

اما دلیل این حجم از تاکید برای دروغ نگفتن در قرآن و احادیث چیست؟

دروغ مقدمه تمام بدی ها:

حضرت علی (ع) در یکی از احادیث خود آورده است: «دروغ انسان را به سوی بدی ها هدایت می کند و بدیها نیز به سوی آتش جهنم»

براساس این حدیث به همان موضوع «دروغ سرچشمه تمام گناهان» پی می بریم؛ چرا که براساس آموزه های دینی و مستندات قرآنی، دروغ عامل تمام فتنه ها است.

دروغ از بین برنده اعتماد :

دروغ باعث از بین رفتن اعتماد و اطمینان بین طرفیت می شود و زمانی که اعتماد و اطمینان وجود نداشته باشد، پایه روابط سست خواهد شد و این سستی در جامعه تاثیرگذار خواهد بود.

دروغ می تواند دوستی ها را برهم زده و فرد دروغگو را تنها و منزوی سازد و اگر دروغ همه گیر شود، با دریایی از انسان های منزوی و تنها رو به رو خواهیم بود.

«سزاوار نیست که مسلمان با بدکار و احمق و دروغگو رفاقت کند.»

«کافی (ط-الاسلامیه) ج 2، ص 640، ح 3»

علی (ع) در کلمات قصارش می‌فرماید:

«ایاک و مصادقه‌الکذاب فانه کالسراب، یقرب علیک البعید، و یبعد علیک القریب(15)»

«از دوستی با دروغگو بهره‌ی که او همچون سراب است، دور را در نظر تو نزدیک و نزدیک را دور می‌سازد.»

دروغ دلیلی بر نفاق و دورویی:

نفاق یعنی تفاوت ظاهر و باطن و زمانی که به دروغ و معنی آن فکر کنیم متوجه خواهیم شد که دروغ نیز چیزی شبیه به نفاق است یا حتی شاید بدتر از آن. پس نفاق را نیز می‌توان یکی از پسامدهای دروغ شمرد زیرا که دروغ چیزی جز ناهماهنگی زبان و حقیقت نیست و همین موضوع دلیلی بر به وجود آمدن نفاق خواهد بود.

در آیه 77 سوره توبه می‌خوانیم: فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ:

اعمال آنها نفاقی در دل‌هایشان تا روز قیامت ایجاد کرد، به خاطر اینکه عهد خدا را شکستند و به خاطر اینکه دروغ می‌گفتند.

دروغ عامل فراموشی:

حتما بارها شنیده‌اید که دروغگو فراموش کار است. فردی که دروغ می‌گوید، مدت زیادی نمی‌تواند دروغ خود را در ذهن حفظ کند و بعد از گذشت مدت کوتاهی فراموش خواهد کرد که چه چیزی را در چه زمانی و با چه جزئیاتی بیان کرده است.

چند حدیث درباره این موضوع:

امام صادق(ع) فرمودند:

«خداوند فراموشی را بر دروغ پردازان مسلط می‌سازد که انسان علاوه بر اینکه لازم است خود از دروغ گفتن بپرهیزد بایستی از همنشینی و دوستی با افراد دروغگو خودداری کند.»

از امام صادق (ع) نقل شده که امیرالمومنین علی (ع) مکرر بالای منبر می فرمود :

«سزاوار است انسان مسلمان از دوستی با سه کس دوری کند:

پرو روی بی باک و تبه کار - احمق و دروغگو سپس درباره دروغگو فرمود زندگی کردن با دروغگو برای تو سزاوار نیست چون سخنان تو را برای دیگران و سخنان دیگران را برای تو بازگو می کند و هرگاه داستانی را به پایان رساند، داستان دیگری به آن می افزاید تا آنجا که اگر راست گوید کسی باور نکند.»

حکایت هایی قرآنی درباره دروغ

شخصی به حضور پیامبر (ص) رسید، عرض کرد نماز می خوانم و عمل منافی عفت انجام می دهم، دروغ هم می گویم! کدام را اول ترک گویم؟! پیامبر (ص) فرمود:

دروغ، او در محضر پیامبر (ص) تعهد کرد که هرگز دروغ نگوید: هنگامی که خارج شد، وسوسه های شیطانی برای عمل منافی عفت در دل او پیدا شد،

اما بلافاصله در این فکر فرو رفت، که اگر فردا پیامبر (ص) از او در این باره سؤال کند چه بگوید، بگوید چنین عملی را مرتکب نشده است،

اینکه دروغ است و اگر راست بگوید حد بر او جاری می شود،

و همین گونه در رابطه با سایر کارهای خلاف این طرز فکر و سپس خود داری و اجتناب برای او پیدا شد و به این ترتیب ترک دروغ سرچشمه ترک همه گناهان او گردید.

حضرت علی بن الحسین (علیه السلام) بعضی از فرزندان خود را مخاطب ساخت و فرمودند :

فرزند عزیز متوجه پنج گروه باش که با آنان مجالست نکنی، هم کلام نشوی، و در مسافرت با آنها رفاقت ننمایی. عرض کرد پدرجان آنان کیانند؟

حضرت سجاد (علیه السلام) فرمودند: از مجالست دروغ ساز پرهیز کن چه او مانند سرابی است که مطالب را برخلاف واقع نشان می دهد.

دور را در نظرت نزدیک و نزدیک را دور جلوه می دهد، از رفاقت با گناهکار و لابلالی اجتناب کن زیرا او تو را به بهای یک لقمه یا کمتر از آن می فروشد، از رفاقت بخیل پرهیز نما که او در ضروری ترین مواقع احتیاج، تو را یاری نخواهد کرد.

از رفاقت با احمق اجتناب کن که او نفعت را اراده می کند و از نادانی به تو ضرر می زند، از مصاحبت کسی که قطع رحم کرده است بپرهیز که در کتاب آسمانی مورد لعن و نفرین قرار گرفته است.